

Üniversite Öğrencilerinin Depreme İlişkin Metaforik Algıları[§]

Metaphorical Perceptions of University Students Regarding Earthquake

Canan Demir-Yıldız^{1*}, Esra Demir-Öztürk²

¹Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Muş, Türkiye

²Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Muş, Türkiye

Orcid: C. Demir-Yıldız (0000-0002-5905-9344), E. Demir-Öztürk (0000-0003-4996-0355)

Özet: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını metafor yoluyla belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir kamu üniversitesinde öğrenim gören 96 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla, "Deprem... gibidir, çünkü..." ifadesiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcılar tarafından depreme yönelik olarak toplamda 84 geçerli metafor üretilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin genellikle olumsuz metaforlar ürettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar; korku, ölüm, yıkım, kayıp, terk edilme, sarsıntı ve inancı hatırlatan bir kavram olmak üzere toplamda yedi kavramsal kategori altında gruplandırılmıştır. Bu bağlamda, öğrencilere depreme ilişkin teorik ve pratik bilgiler verilmesinin yanı sıra onlara duygularını ifade edebilme fırsatının verilmesi ve duygusal destek sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, afet, metafor, üniversite öğrencisi

Abstract: The aim of this study is to determine university students' perceptions of earthquakes through metaphor. The phenomenology research design, which is one of the qualitative research designs, was used in the study. The participants of the research consisted of 96 students studying at a public university in the Eastern Anatolia Region. The research data was collected through a semi-structured interview form using the statement 'Earthquake is like... because...'. Content analysis technique was used for data analysis. According to the findings obtained from the research, a total of 84 valid metaphors related to earthquakes were generated by the participants. It was determined that the students generally produced negative metaphors. The metaphors produced by the participants were categorized into a total of seven conceptual categories, namely fear, death, destruction, loss, abandonment, shaking, and a concept reminiscent of belief. In this context, besides providing students with theoretical and practical knowledge about earthquakes, it is recommended to give them the opportunity to express their emotions and provide emotional support.

Keywords: Earthquake, disaster, metaphor, university students

1. Giriş

Yerkabuğundaki kırılmalar sebebiyle ansızın meydana gelen titreşimlerin dalgalı olarak yayılması ile geçtiği yerleri sarsma olayına deprem denilmektedir. Deprem olması muhtemel, önlenemeyen bir doğa olayıdır. Dünyanın oluşumundan beri, sismik açıdan hareketli yapıya sahip bölgelerde depremlerin aralıklı olarak meydana geldiği ve sonuçları itibariyle büyük bir kesimi ve yeri yok ettiği bilinmektedir (Shah ve Prasanna, 2019). Türkiye de, konum itibariyle en aktif deprem kuşaklarından biri üzerinde yer almaktadır. Geçmiş yıllarda çok sayıda depremler meydana geldiği gibi, bu durum gelecek yıllarda da depremin varlığını gözler önüne sermektedir (İşçi, 2008). Nitekim 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve

"asrın felaketi" olarak nitelendirilen (Utkucu, Durmuş, Uzunca ve Nalbant, 2023), Kahramanmaraş Depremi 7.7 büyüklüğünde gerçekleşmiş ve Kahramanmaraş başta olmak üzere; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde büyük yıkıma ve kayıplara neden olmuştur. Sonrasında bu iller arasına Elazığ da eklenerek toplamda 11 il afet illeri olarak ilan edilmiştir (Özmen, 2023).

Depremin etkilerinin en şiddetli hissedildiği Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki birçok il, ilçe ve köylerde ciddi anlamda tahribatlar yaşanmıştır. İçişleri Bakanlığınca 14 Nisan 2023 itibariyle açıklanan verilere göre belirlenen ölü sayısının 50 bin 500'dür. Deprem sonrası kaybolan ya da

* İletişim Yazarı / Corresponding author. Eposta/Email : canan.yildiz@alparslan.edu.tr

Geliş Tarihi / Received Date: 14.06.2023 — Kabul Tarihi / Accepted Date: 28.07.2023

doi: 10.32329/uad.1313899

[§]Bu çalışma 24-25 Mart'ta Muş Alparslan Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Deprem Sempozyumu'nda (INES23) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

bulunamayan çok kişi olduğu ve kimlik tespit çalışmalarının da devam ettiği bildirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2023).

Kahramanmaraş depremleri sonrası can güvenliğinin sağlanması ve barınma ihtiyaçları en temel gereksinimler olarak kendini göstermiştir. Böylesi bir afet durumunda ilk elden hızlı bir şekilde çadır kentler ve konteynerler kurulmaya çalışılmıştır. Deprem bölgesi dışında farklı illere de göçler ve aktarımlar gerçekleştirilmiştir. Ancak afet sonrası normale dönmeyi birçok etken zorlaştırmaktadır. Çünkü devam eden artçı sarsıntılar yüksek ve orta hasarlı binaların yıkılmasına neden olurken, bireylerin psikolojik olarak da depremin etkilerinden kurtulmasına ve tekrar tekrar aynı durumu yaşamalarına neden olmakta ve birçok olumsuz duygu durumlarını yeniden yaşatmaktadır. Bu durum hem maddi hem de manevi yönden psikolojik olarak yıkıcı etkisini gösterirken kritik yaşamsal unsurların çözümlenmesini de zorlaştırmaktadır (Sönmez, 2022).

Büyük bir bölgeyi, yeri ve insanı etkisi altına alan deprem gibi bir afet ortamında eğitim faaliyetleri de olumsuz etkilenmektedir. Dolayısıyla deprem sonrasında alışlagelen yüz yüze eğitime geçilmesi de zorlaşmaktadır. Barınma yerlerinde oluşan yıkımlar, öğrenci, öğretim elemanı ve çalışanların kaybı, okulların, üniversitelerin ve yurtlarda meydana gelen yıkım ve tahribatlar, deprem sonrası yaşanan çeşitli travmatik durumlar ve yaşanan travmalar yeni durumun oluşmasını engellediği gibi sürece uyumu da güçleştirmektedir (Karabulut ve Bekler, 2019). Böylesi bir süreçte yaşananlar eğitim ihtiyacını da ikincil plana atmaktadır. Her ne kadar olağanüstü bir dönem olan depremin yaşandığı illerde büyük mücadeleler verilse de; depremin yaşandığı 10 ilde toplamda 17 üniversite, 310552 öğrenci ve 13557 öğretim elemanı sayısı ile büyük bir kesimin eğitim ihtiyacından yararlandığı ve eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. (Telli Yamamoto ve Altun, 2023). 2022-2023 öğretim yılı yükseköğretimden açıklanan istatistiklere göre, Türkiye’de 208 üniversitenin bulunduğu ve bu yükseköğretim kurumlarında 6.950.142 öğrencinin yer aldığı, öğretim elemanı sayısının da 184.566 olduğu belirtilmektedir. Bu sayılara bakıldığında depremin etkilerinin yaşandığı illerde de öğrenci ve öğretim elemanı sayılarının azımsanamayacak derecede yüksek oranda olduğu söylenebilir. Ancak depremin yıkıcı etkileri her yerde olduğu gibi, üniversite binalarında da kendini göstermiştir. Kahramanmaraş depremlerinde depremin yaşandığı illerde toplam 106 üniversite binasında ağır hasarın olduğu, 15’i uluslararası olmak üzere toplamda 1361 öğrenci ve personelin depremde yaşamlarını yitirdikleri bildirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2023).

Olağan yaşamı kesintiye uğratan deprem ve benzeri afetlerde eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için hemen başvurulabilen uzaktan eğitim yaşadığımız bu felaket döneminde de devreye sokulmuştur. Uzaktan eğitim mekân ve zamandan bağımsız bir şekilde ve esnek olarak eğitim olanağı sunan farklı ve yeni eğitim teknolojilerinden faydalanma imkânı tanıyan bir öğrenme yöntemidir. Ülkemizde uzaktan eğitim çoğunlukla e-öğrenme ve

mobil öğrenme şeklinde gerçekleştirilmektedir (Karacaoğlu ve ark., 2021). Nitekim deprem etkisini gösterirken Yükseköğretim Kurulu da başlayacak olan 2023 yılı bahar dönemi için açıklamalarda bulunmuştur. YÖK tarafından yapılan ilk açıklamada, 6 Şubat tarihinde depremin yaşandığı ilk gün, ikinci bir duyuruya kadar eğitim öğretime ara verildiği açıklanmıştır. 10 Şubat tarihinde ise, bahar eğitim ve öğretim dönemi açılışının ikinci bir duyuruya kadar geçici olarak ertelendiği, 11 Şubat tarihinde de, cumhurbaşkanı tarafından yaz dönemine kadar okulların tatil edildiği ve uzaktan eğitime geçildiğinin duyurusu yapılarak kredi yurtlar kurumlarının da depremedelere tahsis edileceği belirtilmiştir (yok.gov.tr, 2023). Her ne kadar bu duyurular sonrasında sosyal medyada öğrenci, aile ve akademisyenler tarafından çeşitli tepkilere neden olsa da üniversitelerde uzaktan eğitim faaliyetlerine başlanmıştır. 3 Nisan 2023 tarihinde ise YÖK’ten yeni bir karar açıklanmıştır. Bu kararla, üniversitelerde uzaktan öğretimle birlikte isteyen öğrencilere devam şartı aranmaksızın sınıflarda yüz yüze eğitim verilebileceği, hibrit eğitim duyurusu yapılmıştır. Bunun yanı sıra uzaktan eğitim faaliyetlerinin sağlanmasında büyük önem taşıyan internet konusunda YÖK, hem üniversite öğrencileri hem de öğretim elemanlarına internet desteğinde bulunmuştur (Çalık Göçümlü, 2023).

Deprem bir yandan tüm gerçekliğiyle etkilerini gösterirken, yükseköğretim mecrasında yapılan değişikliklerle birlikte üniversite gençliğini, deprem gibi bir afet ortamında eğitim yönünden de engelleyici birçok faktör ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar, 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrasında; eğitimin bir ihtiyaç olduğu, kesintiye uğramadan devam etmesi ve çevrimiçi öğrenmenin önemini ortaya koymaktadır (Baytiyeh, 2018). Eğitim sisteminin böylesi afet durumlarında öğrenci ihtiyaçları göz önüne alınarak uygun biçimde yeniden düzenlenmesi ve kapsayıcı yeni stratejilerin geliştirilmesi ile eğitim sürecinin devam ettirilmesi önem taşımaktadır (Telli Yamamoto ve Altun, 2023). Bu bağlamda üniversite gençliğinin; depreme ilişkin düşüncelerinin neler olduğu, depremede olan öğrencilerin psikolojik olarak ne durumda oldukları ve neler düşündüklerinin bilinmesi deprem sonrası yapılacaklar üzerinde politika uygulayıcılara ya da araştırmacılara fikir verebileceği düşüncesiyle gerçekleştirilen bu araştırmada, depreme ilişkin üniversite öğrencilerinin metaforik algıları incelenmeye çalışılmıştır.

1.1. Eğitim Kuramları Açısından Deprem

Bireyler ve toplumlar için eğitimin önemi büyüktür. Eğitim sayesinde bireyler, iyi bir yaşam sürme sanatını öğrenir ve iyi bir insan olma yolunda ilerler. Eğitimleriyle edindikleri tutumla sorularına ve sorunlarına cevap bulurlar. Eğitim, insanları doğadan ayırır ve onları kültürel varlıklara dönüştürür, varoluşun olasılıklarını ve fırsatlarını tanıtır. Toplum da eğitim aracılığıyla kendisini ayakta tutan değerleri geçmişten alır, geleceğe aktarır. Kuram ise düşünce tarihinin en önemli kavramlarından biridir. Önemi, sadece felsefi düşüncenin sunmuş olduğu bir ürün olmasından değil, aynı zamanda felsefeyi üreten ve tarih boyunca bilimlere temel hazırlayan bir etkinlik

olmasından kaynaklanır. Kuramsız uygulama, bilinçsiz bir hareket; uygulamasız kuram ise düşüncenin gerçeklikten koparak kendi özünü kaybetmesidir. Eğitim, kendi tanımına kuram ve uygulama arasındaki birliktelikte ulaşır (Taşdelen, 2003; Beycioğlu ve Dönmez, 2006). Bu bağlamda deprem kavramının öğrencilerde anlamlandırma ve uygulama süreçlerini bilişsel ve sosyal öğrenme kuramları çerçevesinde ele almak önemli görülmektedir.

Bilişsel öğrenme kuramı, öğrenmenin doğrudan gözlenemeyen zihinsel süreçlerle gerçekleştiğini açıklar. Öğrenme, zihinsel süreçlerle açıklanır ve zihinde meydana gelir. Bilişsel yaklaşımın ilk savunucusu Edward Tolman'dır ve başlıca temsilcileri Gagne, Piaget, Bruner ve Asubel'dir. Bilişsel öğrenme kuramlarının temel kavramları arasında anlama, algılama, düşünme, duyuşsal süreçler ve yaratıcılık yer alır. Öğrenme sürecinde sonuçtan çok sürece odaklanılır. Bilişsel yaklaşıma göre, öğrenme bireyin çevresinde olanlara anlam yüklemesi sürecidir (Ünal, 2012). Bilişsel kuramlar, öğrenme sürecini anlamayı ve bilgiyi nasıl işlediğimizi açıklamaya odaklanır. Deprem eğitimi sürecinde bilişsel kuramlar, öğrencilerin depremle ilgili bilgileri nasıl işlediğini, anlamlandırdığını ve hatırladığını açıklamaya yardımcı olabilir. Örneğin, öğrencilere depremle ilgili temel kavramları, neden-sonuç ilişkilerini ve güvenli davranışları öğretmek, bilişsel süreçleri etkileyerek deprem konusundaki algılarını ve bilgilerini geliştirebilir.

Klasik ve edimsel koşullanma kuramları, davranışçı yaklaşımların bir parçası olarak, insan ve hayvan davranışlarının hangi uyarıcılara bağlı olarak azaldığını veya arttığını açıklarlar. Skinner ve diğer bazı davranışçılar, insan zihninde gerçekleşen süreçleri kuram ve açıklamalarına dahil etmeyi reddederken, bazı davranışçılar zihinsel süreçleri kuramlarına eklemeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu durum özellikle sosyal öğrenme alanında geçerlidir (Bacanlı, 2003).

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura tarafından geliştirilen bir psikolojik kuramdır. Bu kuram, bireylerin öğrenme sürecinde sosyal çevreleriyle etkileşime geçtiklerini ve başkalarının davranışlarını gözlemleyerek, taklit ederek veya model alarak öğrendiklerini savunur. Sosyal öğrenme kuramı, davranışçı yaklaşımın ötesine geçerek bireyin içsel süreçlerini ve kendi kendine düzenlemesini vurgular (Bandura, 2002).

Sosyal öğrenme kuramına göre, öğrenme, gözleme, taklit etme, model alma, sosyal etkileşim ve deneyim yoluyla gerçekleşir. Bireyler, başkalarının davranışlarını izleyerek ve sonuçlarını gözlemleyerek yeni beceriler öğrenirler. Model olarak seçilen kişilerin davranışları, ödüllendirici sonuçlarla ilişkilendirildiğinde, bireylerin o davranışları benimsemesi ve sergilemesi daha olasıdır. Bu kuram, rol modellerin önemini vurgular ve bireylerin sosyal çevrelerinden etkilendiklerini ve bu etkileşimlerin öğrenme sürecini etkilediğini gösterir.

Sosyal öğrenme kuramı aynı zamanda kendi kendine

düzenleme yeteneğine vurgu yapar. Bireyler, kendi davranışlarını izler, değerlendirir ve düzenlerken içsel motivasyon, öz-denetim ve öz-etkililik inancı gibi faktörlerin önemini vurgular (Bandura, 2004; Bayrakçı, 2013).

Bu kuram, sosyal etkileşimlerin, gözlemlemenin, taklit etmenin ve deneyimlemenin öğrenme sürecindeki rolünü anlamamıza yardımcı olur. Sosyal öğrenme kuramı, eğitim, psikoloji, iletişim ve diğer alanlarda davranış değişikliği, beceri kazanma ve model olma konularında geniş bir uygulama alanı bulmuştur (Akers ve Jennings, 2015).

Deprem ile ilgili davranışlar, insanların çevrelerindeki diğer insanların tepkilerini gözlemleyerek öğrenilebilir. Örneğin, öğrenciler bir deprem sırasında nasıl güvende kalacaklarını, hangi önlemleri alacaklarını veya nasıl yardımcı olacaklarını gözlemleyerek öğrenebilirler. Bu gözleme ve taklit etme süreci, sosyal öğrenme kuramının temel ilkelerine dayanır. Ayrıca, deprem konusunda bilgi ve farkındalık da sosyal öğrenme kuramıyla ilişkilendirilebilir (Bayrakçı, 2013). Öğrenciler, diğer insanların deprem hakkındaki bilgilerini ve farkındalıklarını gözlemleyerek, kendi bilgi ve farkındalıklarını artırabilirler. Öğrenme süreci, bu bilgi ve farkındalık paylaşımıyla desteklenir. Sosyal öğrenme kuramı aynı zamanda deprem öncesinde ve sonrasında sosyal destek ve dayanışmanın önemini vurgular. İnsanlar, diğer insanların yardım, destek ve dayanışma davranışlarını gözlemleyerek, kendi davranışlarını buna göre şekillendirebilirler. Bu da deprem sonrasında toplumun iyileşme sürecinde önemli bir rol oynar.

1.2. Metafor

Metafor terimi, Yunanca "meta" (üzerine, geçen) ve "pherein" (taşımak, getirmek) kelimelerinin birleşmesinden türetilmiştir. Bu birleşme sonucunda "metapherein" oluşmuştur. Bir İngilizce etimoloji sözlüğünde, transferin genel anlamının yanı sıra özellikle bir kelimenin anlamının (duygu, yönelim, eğilim vb.) başka bir kelimeye aktarılması olarak tanımlanır (www.etymonline.com, akt. Şahan, 2017).

Metaforlar düşünce süreçlerini yansıtır ve bu nedenle dilde ve düşüncedeki harita araştırmaları için önemli bir kaynak olarak işlev görür (Boydak-Ozan ve Demir, 2011). Metafor sadece bir dilsel fenomen değil, aynı zamanda kavramsal ve deneyimsel bir süreç olarak dünyamızı şekillendiren bir unsurdur (Su, 2002). Metaforlar, insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl algıladıklarını ifade etmek için farklı benzetmeler kullanma aracı olarak düşünülmektedir (Cerit, 2008). Metaforlar genellikle söylemi süslemek için kullanılan bir söz sanatı olarak kabul edilir, ancak önemi bundan çok daha fazladır. Morgan'ın öne sürdüğü metafor yaklaşımı, örgütlerde önemli bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Morgan (1997), metaforu örgütlerde bir anahtar unsur olarak değerlendirmektedir (akt; Kimmel, 2002). Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı anlama ve algılama biçimimize yardımcı olan bir düşünme ve görme tarzını ifade eder (Çelikten, 2006). Bu bağlamda, deprem ile ilgili elde edi-

lecek metaforlar, öğrencilerin depremi nasıl anladıkları ve algıladıklarını ortaya çıkarmada önemli bir araç olarak kullanılacaktır.

1.2.1. Deprem Metaforları ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Depremle ilgili metaforlar, deprem deneyimini anlamlandırmak ve ifade etmek için kullanılan edebi ve retoriksel ifadelerdir. İnsanlar, doğal afetlerle ilgili deneyimlerini daha iyi anlatabilmek için sıklıkla metaforlara başvururlar. Bu bağlamda ülkemizde yaşanan depremlerin ardından yapılan metafor çalışmaları ile depreme ilişkin algılar belirlenmeye çalışılmıştır. Karakuş (2013), depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin depreme ilişkin algılarını ölçmek amacıyla metafor üretmeleri istenen bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada depremi deneyimlemiş öğrencilerin metaforları, 8 farklı kategoride gruplandırılırken, depremi deneyimlememiş öğrencilerin gruplandırılması ise 6 kategoride gerçekleştirilmiştir. Depremi yaşamamış olan öğrencilerle yaşamış olan öğrenciler arasındaki en büyük fark, 'hayal edilen dini inanın' kategorisinde ve 'eğitim ortamı' kategorisinde ortaya çıkmıştır. Depremi yaşayan öğrenciler, depreme ilişkin birçok 'kıyamet günü', 'ölüm' ve 'Azrail' benzetmesi yaparken, depremi yaşamamış öğrenciler daha çok 'doğal olayı' ve 'sağlıksız yaşam' kategorilerine ait metaforlar üretmişlerdir (Karakuş, 2013).

Depreme ilişkin metafor çalışmalarından bir diğeri ise Doğan, Nacaroğlu ve Ablak (2021) tarafından yapılmıştır. Ortaokul öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmada katılımcılar 76 metafor üretmişlerdir. Bu çalışmada metaforlar, ortak özellikleri ve kullanım gerekçelerine göre üç kategori ve sekiz alt kategori altında gruplandırılmıştır. Kategoriler; "Deprem Oluşma Şekli", "Deprem Sonuçları" ve "Deprem Sebepleri" şeklinde adlandırılırken, alt kategoriler ise makine/araç-gereç, doğal afet, insan davranışı, zaman, psikolojik sonuçlar, toplumsal sonuçlar, dinsel sonuçlar ve dinsel sebepler olarak belirlenmiştir. Katılımcılar arasında en yaygın olarak kullanılan metaforlar ise "salıncak (f=17), kıyamet (f=15), ölüm (f=12), beşik (f=9), korku (f=5) ve felaket (f=5)" olduğu görülmüştür.

Değirmenci (2019), sınıf öğretmeni adayları ile doğal afetlere ilişkin metafor çalışması yapmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen adayları doğal afet kavramıyla ilgili toplam 56 geçerli metafor üretmiştir. Bu metaforlar, ortak özelliklerine göre (n=9) farklı kategoriler altında gruplandırılmıştır. Araştırma sonucuna göre, doğal afetle ilgili metaforların daha çok "zarar verici ve yok edici olarak doğal afet" kategorisinde yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, katılımcıların en çok tercih ettiği metaforlar arasında yıkım, kıyamet, felaket, ölüm ve insan metaforları yer almaktadır.

Aksoy (2013), Van ili Erciş ilçesinde bulunan 9. sınıf öğrencilerinin depreme yönelik algılarını metaforlar yoluyla belirlemeye çalışmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ortaöğretim 9. sınıf öğrencileri "deprem"

kavramıyla ilgili toplam 72 geçerli metafor üretmiştir. Bu metaforlar, ortak özelliklerine göre 6 farklı kavramsal kategoriye ayrılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, "deprem" kavramını algılayış şekilleri şu şekildedir: %5.04'ü kıyamet günü, %4.32'si korku, %3.60'ı canavar ve beşik, %2.88'i ölüm ve felaket olarak algılamaktadırlar.

Depremle ilgili yapılan diğer çalışmalara bakıldığında ise çoğunlukla birinci derecede fay hattının bulunduğu illerde yapılmakla birlikte en çok Van ve Erzurum illerinde yapıldığı dikkat çekmiştir (Değirmençay ve Cin, 2016). Araştırmalarda en çok çalışılan konuların bireylerin deprem bilgi düzeyi ve deprem algıları olduğu tespit edilmiştir. Evrenin ve örneklemin çoğunlukla öğrencilerden ve öğretmenlerden seçildiği, yetişkin eğitimi ile ilgili çalışmaların ise oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Betimsel araştırmaların sıkça kullanıldığı, verilerin genellikle anket ve mülakat yoluyla toplandığı, veri analizinde ise yüzdelik ve frekans gibi yöntemlerin kullanıldığı saptanmıştır (Değirmençay ve Cin, 2016). Bu bağlamda birinci derecede deprem kuşağında yer alan illerde depreme yönelik çalışmaların arttırılması önemli görülmektedir.

Ülkemizde Kahramanmaraş merkezli yakın tarihte (06.02.2023) meydana gelen iki büyük depremin ardından bölgede olağanüstü hal ilan edilmiş ve eğitim-öğretim faaliyetlerine ise iki hafta ara verilmiştir. Büyük bir bölgeyi etkileyen deprem afetinin ardından üniversiteler Nisan, 2023 tarihine kadar eğitim uzaktan eğitim yöntemi ile devam etmiştir. Bu bağlamda depremin öğrenciler üzerindeki psikolojik etkilerini anlamak ve bu yönde öneriler geliştirmek önemli görülmüştür. Bu çalışmada, depremin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin metaforlar yoluyla analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öğrencilere "deprem ... gibidir, çünkü..." şeklinde oluşan cümledeki boşlukları doldurmaları istenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin deprem hakkındaki metaforik algılarını incelemek için "fenomenoloji" deseni kullanılmıştır. Creswell (1998)'e göre, fenomenolojik çalışma, bir fenomen ya da kavramla ilgili deneyimlerin ortak anlamını tanımlamayı amaçlar. Fenomenoloji, deneyimin ortaya çıktığı anlamlara dayanır (van Manen, 2014). Bu anlamda, fenomenoloji, insanların günlük deneyimlerinin anlamı ve doğası hakkında derinlemesine bir anlayış kazanmayı hedefler (Patton, 2002).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir kamu üniversitesine bağlı eğitim fakültesinde farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden (n=96) oluşmaktadır. Araştırmaya dahil edilen katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden (Creswell, 2012) maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır (Fraenkel

ve Wallen, 2006). Maksimum çeşitlilik yöntemi çerçevesinde, Eğitim Fakültesi'nde en az dört farklı bölümden öğrencilerin araştırmaya dahil edilmesi hedeflenmiştir. Çalışmaya katılan her bir katılımcı verilerin elde edilme sırasına göre kodlanmıştır; örneğin; Öğrenci 1 (Ö1). Çalışma grubuna dâhil olan katılımcıların %29.2'si (n=28) erkek, %70.8'i (n=68) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin %21.9'u (n=21) birinci sınıfta, %38.5'i (n=37) ikinci sınıfta, %38.5'i (n=37) üçüncü sınıfta ve %1'i (n=1) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Çalışmaya en yüksek katılım okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencileri (%64.9, n=63) tarafından sağlanmıştır, bunu sırasıyla Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%21.6, n=21), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (%10.3, n=10) ve Fen Bilgisi Öğretmenliği (%3.1, n=3) öğrencileri izlemektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Üniversite öğrencilerinin deprem hakkındaki metaforik algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın verilerinin elde edilebilmesi için; her bir katılımcıdan, kendilerine yazılı bir form olarak verilen «Deprem ... gibidir, çünkü ...» ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Bu ifadeyle, öğrencilerin deprem için bir metafor seçmeleri ve bu metaforu neden seçtiklerini ifade etmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere online bir platform üzerinden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu gönderilmiş ve öğrencilerin cevaplarını istenilen süre içinde tamamlamaları beklenmiştir. Formda, öğrencilerden akıllarına ilk gelen metaforu yazmaları istenmiştir. Bu şekilde, öğrencilerin depremle ilgili anlık tepkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin “depremi... gibi” ifadesini kullanarak bir şeye benzetmeleri ve bu benzetmeyi açıklamaları veya gerekçelendirmeleri istenmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından toplanmış ve eğitim bilimleri bölümünde görevli iki öğretim üyesinden destek alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmadan elde edilen veriler, yaygın olarak kullanılan içerik analizi tekniği (Miles ve Huberman, 1994) kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz çerçevesinde ortaya çıkarılan kodlar ve kodlar arası benzerliklerin belirlenmesi ve temalaştırılması söz konusudur. İçerik analizinin temel amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi, verilerin daha derinlemesine bir şekilde çözümlenerek betimsel analizle elde edilebilecek tema ve kavramlara ulaşmayı hedefleyen bir veri analizi tekniğidir (Krippendorff, 2013). Araştırmada verilerin analiz sürecinde aşağıdaki adımlar önerilmiş ve izlenmiştir: (1) adlandırma/etiketleme, (2) sınıflandırma (eleme ve filtreleme) aşaması, (3) yeniden düzenleme ve derleme, ve (4) kategori geliştirme ve geçerlik ile güvenilirliği sağlama aşamaları (Saban, Koçbeker ve Saban, 2007).

2.4.1. Adlandırma/Etiketleme Aşaması

Metafor analizinde ilk olarak kullanılan aşamalardan “adlandırma/etiketleme aşaması” için MS Excel 2011 paket programından faydalanılarak, öğrenciler tarafından

üretilen metaforların alfabetik sıraya göre bir liste oluşturulmuştur. Bu aşamada, mantıksal bir ifadeyle desteklenmeyen metaforlar elemelerle birlikte veri setinden çıkarılmıştır. Ayrıca, bazı katılımcıların sadece bir metafor yazdıkları ancak bu metafora çünkü ifadesiyle bir gerekçe yazmadıkları belirlenmiştir (Örneğin, “Deprem felaket gibidir, çünkü...”). Sadece metaforun yazıldığı ancak gerekçenin yazılmadığı veriler bu nedenle çalışmadan çıkarılmıştır. Ayrıca, bazı metaforlar herhangi bir kavramsal kategoriye yerleştirilememiş, mantıksız veya anlaşılır olmadığı için bu metaforlar da veri setinden çıkarılmıştır (Örneğin, “Depremler deprem gibidir, çünkü...”). Toplamda, geçerli 84 metafor elde edilmiştir.

2.4.2. Sınıflandırma (Eleme ve Filtreleme) Aşaması

Metafor analizinin ikinci adımı olan “sınıflandırma (eleme ve filtreleme) aşaması” için ham verilere başvurulurken, metaforlar arasında benzerlikler veya ortak özellikler araştırılmıştır. Bu amaçla, her bir metafor analiz edilebilir gruplara ayrılmış ve çeşitli metaforlar arasında ortak özellikler arayışı içerisine girilmiştir. Sonuç olarak, 84 uygun metaforun yazılı olduğu formlar, yeniden organize edilme ve derleme aşamasına tabi tutulmuştur.

2.4.3. Yeniden Düzenleme ve Derleme Aşaması

Metafor analizinin “yeniden düzenleme ve derleme” aşamasında toplanan ham veriler gözden geçirilerek, her bir metaforu en iyi şekilde temsil edebilecek örnek ifadeler seçilmiştir. Böylece, üretilen metaforlar için en iyi temsil edildiği varsayılan metaforların derlenmesiyle bir metafor listesi oluşturulmuştur. Bu aşamada, katılımcılar tarafından depreme ilişkin üretilen metaforlar, ortak özelliklerine göre gruplandırılmış ve daha sonra her bir metafor, tek bir mantıksal kategoriye uyacak şekilde kodlanmıştır. Belirlenen metaforların imgeleştirilmesinde araştırmacılar birbirlerinden bağımsız şekilde çalışmışlardır.

2.4.4. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Metafor analizinin son aşaması, “geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması” olarak adlandırılır. Bu aşamada, elde edilen veriler, herhangi bir yorum yapılmadan detaylı bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, verilerin geçerliliğini sağlamak amacıyla bir uzmana danışılmış ve uzmandan elde edilen metaforların doğru kavramsal kategoriler altında gruplandırılıp gruplandırılmadığı incelenmiştir. Bu uzmandan, belirlenen kavramsal kategorilere bazı örnek metaforları ataması istenmiş ve seçilen metaforların doğru kategorilere atanıp atanmadığı kontrol edilmiştir. Öte yandan, verilerin güvenilirliğini sağlamak için başka bir uzmandan belirlenmiş olan metaforları kavramsal kategorilerle eşleştirmesi istenmiştir. Verilerin güvenilirliğini hesaplamak için Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği kodlayıcılar arası güvenilirlik formülü kullanılmıştır (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100). Ardından, her iki kodlayıcı arasındaki metaforik kodlamalar karşılaştırılmış ve iki kodlayıcı arasındaki güvenilirlik %86 olarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda, kodlayıcılar arası %80 ve üzeri güvenilirlik düzeyi iyi olarak kabul edilmektedir

(Miles ve Huberman, 1994). Sonuç olarak, kodlayıcılar arasında istenen güvenilirlik düzeyine ulaşıldığına karar verilmiş ve bulguların raporlanma aşamasına geçilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, çalışmanın analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak, araştırmada elde edilen geçerli metaforlar sunulmuş, ardından metaforlar ilişkili oldukları kavramsal kategoriler içinde gruplandırılarak sunulmuştur. Bulgular tablolar üzerinde görselleştirilmiştir.

Öğrencilerin “deprem” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve frekans dağılımları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Geliştirdikleri Deprem Metaforları

Metafor	Frekans	Metafor	Frekans	Metafor	Frekans
Ölüm	11	Toz	1	Tükenmişlik	1
Kıyamet	13	Veba	1	Kader	1
Kâbus	4	Korku filmi	2	Hayat	1
Şimşek	1	Kara delik	1	İç acısı	1
Azrail	2	Cehennem yeri	1	Karanlık	1
Salıncak	6	Köprü	1	Kötü insan	3
Yangın	2	Sallanan diş	1	Fırtınalı deniz	1
Yıkım	7	Ahret	1	Evsizlik	1
Anne	2	Savaş	2	İş makinesi	1
Kötü bir sürpriz	1	Oyuncak ev	1	Felaket	5
Uyarı	1	Atom bombası	1	Gerçek	1
Beyin kanaması	1	Son	2	Çaresizlik	1

Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri “deprem” kavramı ile ilgili olarak toplam 84 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Tablo 1, incelendiğinde en yüksek frekansa sahip metaforların kıyamet (f=13) ve ölüm (f=11) olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye’de 06.02.2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş depremlerinin ardından yapılan bu araştırmanın, öğrenciler üzerinde bıraktığı izlerin ve algıların ölüm ve kıyamet ile ilişkilendirildiği yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye tarihinin en yıkıcı depremlerinden biri olan Kahramanmaraş depremlerinin ardından üniversite öğrencilerinin ürettiği metaforlara bakıldığında depremin öğrencilerde kıyamet algısı oluşturduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin deprem kavramıyla ilgili geliştirdikleri metaforların yedi (7) farklı kavramsal kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin deprem kavramıyla ilişkilendirdikleri metaforların hangi kavramsal kategorilere ait olduğu Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Oluşturulan koddan elde edilen imgeler ve frekans değerleri

Kategoriler	Metaforlar	Toplam F
Korku imgesi	Kıyamet (13), Kabus (4), Korku filmi (2), Karanlık(1), Şimşek(1), Fırtınalı deniz(1), Gerçek(1), Kötü bir sürpriz(1), Felaket (5)	29
Ölüm imgesi	Ölüm(11),Azrail(2),Son(2), Savaş(2), Veba (1),	18
Yıkım imgesi	Yıkım(7),Atom bombası(1),Oyuncak ev(1), Toz(1), Evsizlik(1),iş makinesi(1), Beyin kanaması (1)	13
Terkedilme imgesi	Anne(2), Çaresizlik(1), Kötü insan(3), Hayat(1)	7
Sarsıntı imgesi	Salıncak(6), sallanan diş(1)	7
Kayıp imgesi	Yangın(2),Kara delik(1),İç acısı(1), Tükenmişlik(1)	5
İnanç imgesi	Kader(1), Uyarı(1), Ahiret(1), Köprü(1), Cehennem yeri(1),	5

Tablo 2 incelendiğinde, depreme ilişkin geliştirilen metaforlara bakıldığında, deprem kavramı; korku veren, ölümü hatırlatan, yıkıcı, terk edilen, sarsan, kaybettiren ve inanç boyutu olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında üniversite öğrencileri için deprem denildiğinde en çok korku imgesi (f=29) ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin dikkat çeken ifadeleri ise şu şekildedir:

“Deprem sallanan diş gibidir, çünkü o diş ağzımızda sallandıkça ne yemek yiyebiliriz ne de kendimizi rahat hissedebiliriz, her an çıkacak hissinde oluruz ve diğer dişlerin sağlıklı olması için elimizden geleni yaparız. O diş yerinden çıktığı an acıyı hissediyoruz, gülümsemekten çekiniriz ve kötü bir görüntü meydana gelir. Tıpkı depremde yıkılan binalar gibi.” (Ö8, Sosyal Bilgiler Öğr., Kadın)

“Deprem anne gibidir. Evden giderse her yer yıkılır.”(Ö16, Sosyal Bilgiler Öğr., Erkek)

“Deprem kabusa benziyor ikisinde de korkarsın paniğe kapılırsın.”(Ö17, Okul Öncesi Öğr., Kadın)

“Azrail gibidir can alır.”(Ö33, Okul Öncesi Öğr., Kadın)

“Beyin kanaması gibidir hasar bırakmadan geçmiyor”(Ö39, Fen Bilgisi Öğr., Kadın)

“Veba hastalığı gibidir Çünkü kitlesel ölümlere yol açıyor.”(Ö47, RPD, Kadın)

“Kara delik gibi çünkü ülkemizde gerçekleşen özellikle son depremde tüm anularımız,

sevdiklerimiz hepsi karanlıkta ve kayboldular.”(Ö49, Fen Bilgisi Öğr., Erkek)

“Atom bombası gibidir yıkım gücü çok büyük olduğu için” (Ö53, Sosyal Bilgiler Öğr., Erkek)

“Köprü gibidir çünkü diğer dünya ile iletişimin veya diğer dünyayı hatırlatır sevgiyi ve maneviyatı hatırlatır” (Ö54, RPD, Erkek)

“Küçüklükte yaptığımız oyuncak evlere benziyor çünkü sallandığında başımıza yıkıyor”(Ö64, RPD, Kadın)

“Deprem insanın içini kaplayan bir acı gibidir, çünkü insanların canları malları zarar görür ve büyük bir acı yaşarlar”(Ö67, Sosyal Bilgiler Öğr., Kadın)

“İnsanların güvenini yıkan bir başka insan gibidir. Çünkü deprem değil binalardan çalanlar öldürür.”(Ö68, RPD, Kadın)

“Deprem istenmediği halde masaya oturan en kötü insan gibidir. Çünkü hepimiz ondan korkuyor sebep olacağı yıkıma maruz kalıyoruz”(Ö72, RPD, Kadın)

“Deprem fırtınalı deniz gibidir, çünkü fırtınaya karşı gelmek için geminin sağlam olması ve kaptanın iyi olması gerekir. Sağlam olmayan gemi ve kullanmayı bilmeyen kaptan o fırtınada boğulur.”(Ö73, Fen Bilgisi Öğr. Kadın)

“Deprem küçük çaplı kıyamet gibidir öleceğini bilirsin ama ne şekilde öleceğini bilemezsin” (Ö77, RPD, Kadın)

“Kötü bir kâbus gibidir. Uyansam bile etkisinden çıkmak uzun zaman alır.”(Ö78, Okul Öncesi Öğr., Erkek)

“Beklenmeden gelen kötü bir sürpriz gibidir. Çünkü yeri ve zamanı yoktur ve kötü sonuçlanır.” (Ö80, Okul Öncesi Öğr., Kadın)

Üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin üretmiş oldukları metaforlar incelendiğinde, özellikle son yaşanan büyük deprem (Kahramanmaraş depremleri) felaketinin etkili olduğu söylenebilir çünkü son yaşanan depremlerin, ülkemizde depremi yaşayan ve yaşamayan her öğrencide oluşturmuş olduğu algının korku, ölüm ve yıkım olduğu söylenebilir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin algılarının metaforik olarak incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına

bakıldığında; katılımcıların 84 farklı metafor ürettikleri sonucuna varılmıştır. Üretilen bu metaforların 7 farklı kavramsal kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Kategoriler, korku, ölüm, yıkım, terkedilme, sarsıntı, kayıp ve inanç şeklinde isimlendirilmiştir. Depremle ilgili katılımcılar tarafından en çok tekrar edilen metaforların, kıyamet (f=13) ve ölüm (f=11) olduğu görülmektedir. Katılımcıların depreme ilişkin metaforlarındaki imgelere bakıldığında ise, öğrencilerin depreme ilişkin algılarının genel olarak korku (f=29) ve ölüm (f=18) ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Bu bağlamda depremin öğrencilerde bıraktığı veya bırakacağı travmaların da büyük olabileceği söylenebilir. Çünkü ölüm korkusunun en yaygın inançlardan biri olduğu (Koç, 2002) ve yaşama olan etkisinin oldukça derin olduğu bilinmektedir (Karaca, 2000). Bu nedenle, öğrencilerde deprem afetinin ölüm kaygısını arttırdığı söylenebilir. Nitekim daha önce yaşanmış depremlerin ardından yapılan çalışmalar da bu durumu desteklemektedir. Örneğin; Şeker ve Akman (2014) Van depreminin ardından polislerle yapmış oldukları çalışmada, kavram olarak depremin kadersel bir atıf içerisinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Kadersel atıfta bulunan katılımcıların ise daha fazla ölüm düşüncesi, çaresizlik ve korku yaşadıkları görülmüştür (Şeker ve Akman, 2014). Daha önce yapılmış olan çalışmalarda da depreme ilişkin belirsizlik, bilinmezlik, tahmin edilemezlik özelliklerinin ifade edildiği görülmektedir (McClure ve ark., 2007). Diğer taraftan yaş ve ölüm kaygısı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında gençlerin genelde ölümü düşünmedikleri, ölüm kaygısının ise geleceğe ilişkin tasarladıklarını gerçekleştirememeleri olarak görüp kaygı yaşadıkları görülmüştür (Karakuş ve ark. 2012). Benzer şekilde bu çalışmada da öğrencilerin depreme ilişkin algılarının çoğunlukla ölüm ve yıkım, bir anda tüm isteklerinin ve çabalarının yok olması şeklinde belirttikleri dikkat çekmektedir.

Araştırma sonuçları ile benzerlik gösteren diğer araştırma sonuçlarına bakıldığında; Doğan, Nacaroğlu ve Ablak (2021)'in Sivrice depremini yaşamış ortaokul öğrencileri ile yapmış olduğu metafor araştırmasında, katılımcıların 76 adet farklı metafor ürettikleri ve metaforlarının olumsuz duygu, nesne ve durumlarla ilişkili olduğu, Karakuş (2019)'un araştırmasında öğrencilerin depreme ilgili olarak “yıkım ve ölüm” gibi anahtar kavramlarını sıklıkla kullandığı, Demirkaya (2007)'nin araştırmasında, katılımcıların % 90.9'unun depremin korku verdiğini belirttiğini ve araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Öztürk (2013)'ün sınıf öğretmeni adayları üzerinde yapmış olduğu araştırmasında ise; öğretmen adaylarının tamamının dolaylı ya da doğrudan bir şekilde deprem afetini yaşadıkları ancak deprem sonrasında geçen zamana bağlı olarak depremin etkilerinin kaybolduğu ve meydana gelebilecek bir depreme karşı ise hazır olmadıkları bulgusunu ortaya koymaktadır. Bu durum söz konusu araştırma sonuçları ile bağdaşmaktadır. Depremin etkilerinin çok yeni olduğu bu günlerde öğrencilerde deprem etkilerinin yoğun olarak yaşandığı ve korkunun çok fazla

görüldüğü ve bunun da araştırma sonuçlarına yansıtıldığı söylenebilir. Karancı (1999) araştırmasında depremi yaşayan katılımcıların daha gergin ve sınırlı olduklarını tespit etmişlerdir. Bu araştırma sonuçları depremden etkilenmenin afetin etkilerine ve afetin üzerinden geçen süreye göre şekillendiği ve farklı duygu durumlarını ortaya çıkardığı söylenebilir.

Deprem, yaşamın bir gerçeği olarak geçmişte olduğu ve şimdi yaşandığı gibi gelecekte de olmaya devam edecektir. Bu kaçınılmaz gerçeğin varlığından hareketle araştırma katılımcılarının da bugünün öğrencisi yarının öğretmenleri olarak esasında toplumda var olan her bireyin birbirini etkilediği, ekolojik kuram düşüncesinden de hareketle deprem afeti karşısında üniversite öğrencilerinin bilinçlendirilmesi ve bu bilincin her kesime yayılmasının sağlanmasının hayati önem taşıdığı söylenebilir. Nitekim deprem konusunda bilgi düzeyi yüksek öğrencilerin afet çalışmalarında daha fazla yer aldığı (Hurnen ve McClure, 1997), yüksek düzeyde eğitim seviyesine sahip kişilerin depremin zararlarını en aza indirme ve depreme hazır oldukları (Karancı ve Rüstemli, 1995) araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin yoğun bir şekilde korku yaşadıklarını gösteren bu metafor çalışmasından da hareketle bu korkuların sebep olduğu afetler konusunda bilinçlendirmelerin yapılması ve psikososyal destek çalışmalarının yapılması önemli görülmektedir.

Araştırma bulgularına bakıldığında korku, ölüm kaygısı, yıkım ve kaybetme gibi endişeleri ortaya çıkaran deprem metaforları, öğrencilere hangi yönde destekler sunulabileceğine yönelik bir yol haritası çıkarmamızı sağlıyor. Dolayısıyla, öğrencilerde oluşan ölüm, yıkım ve kayıp gibi endişelerinin üstesinden gelmelerinde eğitim kurumlarına ve eğitimcilere önemli görevler düştüğü söylenebilir. Bu bağlamda şu öneriler sunulmaktadır:

- **Konuşma Fırsatı Sunmak:** Öğrencilere korkuları hakkında konuşabilecekleri bir ortam sağlamak, onların ne düşündüklerini ve hissettiklerini anlamak için sabırlı olmak ve güvenli bir alan sunmak ilk yapılacaklar arasında yer almalıdır. Öğrencilerin duyguları

ve endişeleri hakkında açık ve dürüst bir şekilde konuşmak, korkularının azalmasına yardımcı olabilir.

- **Bilgi Vermek:** Ölüm hakkında konuşmak, öğrencilerin kafasında oluşan korkuları azaltabilir. Ölümün doğal bir süreç olduğunu ve hayatın bir parçası olduğunu anlatmak, onların kaygılarını hafifletebilir. Ayrıca öğrencilerin yaşına ve olgunluk seviyelerine uygun bir şekilde, ölümün nasıl gerçekleştiğine dair bilgi vermek de faydalı olabilir.
- **Duygusal Destek Sağlamak:** Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine ve duygularını paylaşmalarına yardımcı olmak için onlara duygusal destek vermek faydalı olabilir.
- **Rutini devam ettirmek:** Okul, afetzede öğrenciler için bu anlamda en önemli görevi görmektedir.
- **Öğrencilere depremlerle ilgili kavramları, neden-sonuç ilişkilerini ve güvenli davranışları öğretirken bilişsel süreçlerden yararlanılabilir.**
- **Sosyal öğrenme kuramı bağlamında öğrenciler, depremlerle ilgili algıları ve davranışları üzerinde çevresel faktörlerin ve model alma sürecinin etkili olduğunu öğrenirler. Bu nedenle, deprem eğitiminde gerçek yaşam örneklerini sunarak, öğrencilerin başkalarından öğrenmelerine ve gözlemledikleri davranışları taklit etmelerine fırsat tanınması önerilebilir.**
- **Yetişkinlerde deprem algısının anlaşılması ve deprem eğitimi için metafor çalışmalarının yanı sıra diğer nitel araştırma yöntemleri ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanılması ile birlikte daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilebilir.**

5. Etik Kurul İzni

Bu araştırma, Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 24/05/2023 tarihli 2023/6-40 sayılı toplantı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Kaynakça

- Akers, R. L., & Jennings, W. G. (2015). Social learning theory. *The handbook of criminological theory*, 230-240. <https://doi.org/10.1002/9781118512449.ch12>
- Aksoy, B. (2013). Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin "Deprem" Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açısından İncelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(1).
- Anadolu Ajansı. (2023, 03 14). *Deprem bölgesinde 106 üniversite binası ağır hasarlı*. ntv.com.tr: <https://www.ntv.com.tr/egitim/deprem-bolgesinde-106-universite-binasi-agir-hasarli,QkSJaH-HwDkidDdXoxQVBLw> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı. (2023, 04,14). *Maraş merkezli depremlerde can kaybı sayısı 50 bin 500'e yükseldi*. <https://www.birgun.net/haber/maras-merkezli-depremlerde-can-kaybi-sayisi-50-bin-500-e-yukseldi-429116> adresinden alındı.
- Bacanlı, H. (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bandura, A. (2002). Social Cognitive Theory in Cultural Context. *Applied Psychology: An International Review*, 51 (2), 269-290.
- Bandura, A. (2004). Social Learning and Self-Efficacy – *Lecture Notes*.
- Baytüh, H. (2018), "Online learning during post-earthquake school closures", *Disaster Prevention and Management*, Vol. 27 No. 2, pp. 215-227. <https://doi.org/10.1108/DPM-07-2017-0173>
- Beycioğlu, K. & Dönmez, B. (2006). Eğitim Yönetiminde Kuramsal Bilginin Üretimine ve Uygulanmasına İlişkin Bir Değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47 (47) , 317-342. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10350/126754>
- Boydak-Özan, M.,& Demir, C. (2011). Farklı lise türlerine göre öğretmen ve öğrencilerin okul kültürü metaforu algıları. *Fırat Üniver-*

- sitesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 106-126.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı Đle Đlgili Metaforlara Đlişkin Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:4, s. 694.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Çalık Göçümlü, B. (2023). Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen 10 ilde üniversitelerde eğitim öğretime ara verildi. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/kahramanmaraş-merkezli-depremden-etkilenen-10-ilde-universitelerde-egitim-ogretime-ara-verildi/2807731> adresinden alındı.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(21), s. 270.
- Değirmençay, Ş. A., & Mustafa, C. İ. N. (2016). Türkiye'deki deprem eğitimi araştırmaları: betimsel içerik analizi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 301-314.
- Değirmenci, Y. (2019). Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Doğal Afet" Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (39), 83-94.
- Demirkaya, H. (2007). İlköğretim öğrencilerinin deprem kavramı algılamaları ve depreme ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 68-76.
- Doğan, M., Nacaroğlu, O. & Ablak, S. (2021). Sivrice depremini yaşamış ortaokul öğrencilerinin depreme ilişkin metaforik algılarının incelenmesi: Malatya ili örneği. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51,384-402.
- Hurnen, F. & McClure, J. (1997). The Effect of Increased Earthquake Knowledge on Perceived Preventability of Earthquake Damage. *The Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies (Electronic Journal)*,(3).
- İşçi, C. (2008). Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz? *Journal of Yaşar University*, 3(9), 959-983.
- Karabulut, D. & Bekler, T. (2019). Doğal Afetlerin Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2),368-376. <https://doi.org/10.21324/dacd.500356>.
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. Beyan Yayınları.
- Karacaoğlu, M. Ö., Karakuş, N., Esendemir, N. ve Ucuzsatar, N. (2021). Uzaktan eğitim üzerine bir araştırma: "Türkçe öğretmenleriyle mülakatlar". *International Journal of Language Academy*, 9 (1), 124-144.
- Karakuş, G., Öztürk, Z. & Tamam, L. (2012). Ölüm ve ölüm kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1), 42-79.
- Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.
- Karancı, A.N. & Rüstemli, A. (1995). Psychological consequences of the 1992 Erzincan (Turkey) earthquake. *Disasters*, 19 (1), 8-18.
- Karancı, A. N. (1999). Depremi psiko-sosyal boyutları: Erzincan, Dinar ve 17 ağustos 1999 Marmara depremleri. *Türk Psikoloji Bülteni*, (Deprem Özel Sayısı), 5(14), 55-58.
- Kimmel, Michael (2002) *Metaphor, Imagery, and Culture. Spatialized Ontologies, Mental Tools, and Multimedia in the Making*. Unspecified thesis, University of Vienna. <http://www.freeesays123.com/essay23653/organizational-culture-metaphor-in-business.html> adresinden alındı.
- Koç, M. (2002). Ölüm Korkusu Üzerine Kuramsal Açından Psikolojik Bir Değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (SAUIFD), 4(6), 7-20.
- McClure J., Sutton R. M. & Wilson M. (2007). How information about building design influences causal attributions for earthquake damage. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 233-242. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2007.00232.x>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özmen, B. (2023). Kahramanmaraş depremleri neden bu kadar yıkıcı oldu? <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-kahramanmaraş-depremleri-neden-bu-kadar-yikici-oldu/2817774#> adresinden alındı.
- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308-319.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*(3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2007). Prospective teachers' conceptions of teaching and learning revealed through metaphor analysis. *Learning and Instruction*, 17, 123-139.
- Sönmez, M. B. (2022). Depremi psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD Dergisi*, 21:337-343
- Su, L. I. (2002). What Can Metaphors Tell Us About Cultures? *Language and Linguistics*, 3(3), ss. 589-590.
- Şahan, K. (2017). Metafor Ne Değildir?. *Kesit Akademi Dergisi*, (8), 166-176. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kesitakademi/issue/59838/864696>
- Şeker, B. D. & Akman, E. (2014). Van Depremi Sonrası Duygusal, Bilişsel Ve Davranışsal Tepkiler: Polis Örnekleme İncelemesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (27), 215-231 . <https://doi.org/10.21550/sosbilder.269510>
- Taşdelen, V. (2003). Eğitimde kuram ve uygulama bağının kurulmasına yönelik felsefi bir araştırma. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* , 36 (1) , 151-166 . https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000071
- Telli Yamamoto, G. & Altun, D. (2023). Türkiye'de Deprem Sonrası Çevrimiçi Öğrenmenin Vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2),125-136.
- Utkucu, M., Durmuş, H., Uzunca, F. & Nalbant, S. (2023). 6 Şubat 2023 Gaziantep (Mw=7.7) ve Elbistan (Mw=7.5) Depremleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Sakarya: Sakarya Üniversitesi*.
- Ünal, Ç. (2012). Bilişsel Kuramların Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Uygulanabilirliği. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 16(1).
- Van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- yok.gov.tr. (2023, 02 09). Üniversitelerde bahar eğitim ve öğretim dönemi açılışı ikinci bir duyuruya kadar geçici olarak ertelendi. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/universitelerde-bahar-egitim-ve-ogretim-donemi-acilisi-ikinci-bir-duyuruya-kadar-gecici-olarak-ertelendi.aspx> adresinden alındı.